

В. М. БРІЦИН

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України
Київ, Україна
Електронна пошта: vmbritsyn@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-3243-7958>

Л. В. АНИЩЕНКО

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України
Київ, Україна
Електронна пошта: alv_0511@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0001-8766-1343>

**СТАТТЯ ШАРЛЯ БАЛЛІ «SYNTAXE DE LA MODALITÉ
EXPLICITE» («СИНТАКСИС ЕКСПЛІЦИТНОЇ
МОДАЛЬНОСТІ») І СУЧАСНА ЛІНГВІСТИКА**

У статті розглянуто місце праці «Синтаксис експліцитної модальності» в науковому доробку видатного швейцарського лінгвіста Шарля Баллі, присвяченому категорії модальності, а також визначено роль його ідей у сучасному описі синтаксису.

У лінгвістичному спадку Шарля Баллі концепція модальності виконує надзвичайно велику роль. Представлений ним погляд на модальну організацію речення ґрунтується на теоретичних підходах до опису феномену мови, викладених його учителем Ф. де Соссюром. Теорія модальності у Ш. Баллі є складовою частиною розроблюваної ним загальної теорії висловлювання. Виділення у семантичній структурі речення двох компонентів — модусу й диктуму — стає своєрідним містком від сосюрівської інтелектуалізованої граматики мови до граматики мовлення, яка, зокрема, передбачала й дослідження дії емоційного та афективного чинників, стилістичних аспектів мовної діяльності людини.

На думку Ш. Баллі, модус є сукупністю модального дієслова, яке може містити найрізноманітніші відтінки судження, почуття або волі, і модального суб'єкта, в ролі якого можуть виступати як мовець, так й інші суб'єкти.

Учення Ш. Баллі справило помітний вплив на інтерпретацію категорії модальності в сучасній лінгвістиці. При цьому не всі теорії, в основі яких лежить плідна ідея виділення в реченні модусу й диктуму, мають належну теоретичну переконливість. Ототожнення диктуму з відображенням об'єктивного, а модусу — суб'єктивного призвело до появи необґрунтованого теоретичного протиставлення об'єктивної і суб'єктивної модальності. Лише неточним розумінням смислу думок Ш. Баллі можна пояснити й спроби приписати модусу здатність виражати категорію оцінки, емоційність.

Вихідні теоретичні погляди Ш. Баллі виявили свою застосовність для формування когнітивної теорії модальності, яка виходить з інших теоретичних поглядів на феномен мови. У межах цієї теорії модальність визначається як категорія, що описує ментально-чуттєву диференціацію думок мовця в процесі формування ним речення.

V. M. BRITSYN

O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
E-mail: vmbritsyn@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-0252-8131>

L. V. ANISHCHENKO

O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
E-mail: alv_0511@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0001-8766-1343>

CHARLES BALLY'S PAPER «SYNTAXE DE LA MODALITÉ EXPLICITE» AND MODERN LINGUISTICS

The article examines the place of Charles Bally's paper «*Syntaxe de la modalité explicite*» in the body of work of the prominent Swiss linguist on the category of modality and identifies the role of his ideas in modern description of syntax.

In Charles Bally's linguistic heritage the concept of modality plays an exceptionally important role. His views on the modal organization of the sentence are based on the theoretical perspective to describing the phenomenon of language proposed by his teacher Ferdinand de Saussure. Charles Bally's theory of modality is an integral part of his general theory of enunciation. Identification of the two components in the semantic structure of the sentence, namely the *modus* and the *dictum*, becomes some kind of a bridge between Saussure's intellectualized grammar of language and the grammar of speech, which specifically entails the study of emotional and affective factors, and also stylistic aspects of human language.

According to Charles Bally, the *modus* is a combination of a modal verb, which may contain a variety of shades of opinion, feeling or will, and a modal subject, which can represent a speaking subject and also other subjects.

Charles Bally's studies significantly influenced the interpretation of the category of modality in modern linguistics. However, not every theory based on the idea of identifying the *modus* and the *dictum* in the sentence can be theoretically convincing. Identifying the *dictum* with the representation of the objective, and the *modus* with the subjective led to unsubstantiated theoretical opposition of objective and subjective modality. Only misunderstanding of Charles Bally's ideas might explain the attempts to attribute the ability to express the category of evaluation and emotionality to the *modus*.

Charles Bally's original theoretical views proved to be productive in the development of the cognitive theory of modality, which in its turn is based on other theoretical views on the phenomenon of language. Within this theory, modality is defined as a category that describes the mental-sensory differentiation of the speaker's thoughts in the process of sentence formation. According to the active approach to sentence interpretation, the subject of the *modus* in cognitive modality theory is only the speaker.

The paper «*Syntaxe de la modalité explicite*», which Charles Bally described as a program of studies, has not lost its relevance. The task of describing the semantic shades of modality, as well as various forms of its expression, the principles of classification of modal verbs outlined in the paper as the goal of linguistics, remains largely unresolved today.

Keywords: modality, the *modus*, the *dictum*, modal verb, modal subject, cognitive modality theory.

Дата надходження до редакції — 26.04.2021

Дата затвердження редакцією — 07.05.2021